

NYHETSBREV 2:2008

(Publicerat 2008-06-15)

Jag måste direkt tillstå att nyhetsbrevsskrivandet har kommit i ordentlig gungning eftersom jag överraskat mig själv med att tycka om att blogga (<http://edristankar.blogspot.com>). Nackdelen med bloggandet är förvisso att det måste gå snabbt och att inläggen dessutom helst bör vara korta och kärnfulla. Men efter att i årtal ha bjudit på många och rätt långa och komplicerade utläggningar om allehanda ting i mina nyhetsbrev tycker jag att det känns rätt skönt med ett mindre ambitiöst anslag. Sedan hör det ju till saken att en hel del av mina blogginlägg har en omisskännlig air av kortare nyhetsbrevsartiklar över sig. Så därför är jag övertygad om att min blogg borde kunna vara av intresse även för de allra som mest inbitna av mina nyhetsbrevsläsare.

I vilket fall som helst har jag fattat beslutet att fortsätta att lägga tonvikten vid bloggandet, men att samtidigt ändå ha kvar mitt nyhetsbrev. Som jag ser det nu kommer emellertid nyhetsbrevet att mera få karaktären av just nyhetsbrev i den meningen att jag kommer att använda det för att kungöra nyheter som har med min utåtriktade verksamhet att göra, som t.ex. offentliga föredrag, nya böcker, nya tjänster etc. etc. Men jag har för avsikt att då och då, dvs. när inspirationen slår till, skriva den typ av lite längre analyser som jag har haft för vana att göra. Hur ofta detta kommer att ske vågar jag däremot inte försöka förutse.

I. Eva Grundelius förnämliga bok

För några år sedan blev jag kontaktad av Eva Grundelius (www.hallbarkommunikation.se/index.htm). Vi kände inte varandra sedan tidigare, men hon hade ett bokmanus som hon ville att jag skulle läsa. Jag gjorde det, och blev mycket positiv. Det var synnerligen välskrivet och genomtänkt, och hade jag varit förläggare hade jag gett ut det direkt. Men nu var jag inte det. Så Eva blev hänvisad till de vanliga förlagen och deras konventionella tänkande.

Hur som helst är boken nu utgiven. Den har titeln *Hållbar kommunikation* och är också försedd med det undertitelsliknande tillägget *och bakgrunden till centerpartiets förändring* (kan köpas på <http://booksondemand.e-butik.se/?artnr=7007>).

Baksidestexten lyder:

Allt fler inser behovet av att vi tar vårt förnuft till fånga och skapar en globalt hållbar utveckling. Men för att lyckas behöver vi förbättra kommunikationsförmågan, så att människor med olika önsknings-, erfarenheter och kompetenser kan slå sina kloka huvuden ihop.

Hållbar kommunikation handlar om att träna förmågan att lyssna till många olika perspektiv på sakfrågorna, om att utveckla förmågan till medveten reflektion och om uppriktighet och äkthet. Syftet är att göra det som sägs så välgrundat att det verkligen håller att bygga vidare på. Metoden gör det möjligt att hantera svåra gemensamma problem och förvandla dessa till nya, kreativa lösningar vilka kan vinna helhjärtat stöd.

Eva Grundelius är biolog och organisationskonsult. I boken får vi följa hennes väg från att själv börja lyssna mer medvetet till att upptäcka hur hon och

hennes medarbetare kunde leda en hel organisation – i det här fallet centerpartiet vid slutet av 1990-talet – till att lära genom att omvärdera.

Detta är en mycket intressant bok. Det naturliga är kanske att uppfatta den som en presentation av en generell konsultmetod för förbättrad kommunikation, men eftersom denna metod presenteras genom ett case som omfattade delar av centerpartiets ledning under Lennart Daleus tid som partiledare så ligger det nära till hands att se metoden som just en metod för att förnya det politiska arbetet.

Och så har i varje fall Björn Elmbrandt uppfattat saken och han skriver därför i sitt förord¹:

De flesta politiska partier i Sverige är i kris. Partiernas politik består av avlagringar av gamla ståndpunkter, som upprepas år från år, med växlande entusiasm.

Är detta verkligen min uppfattning? frågar sig den enskilde partiaktivisten i sin kammare. Men sammanhållningen kräver att olika meningar sopas under mattan. Resultatet blir vikande engagemang, fraktionsbildningar och obefintlig kollektiv självkänsla.

”Hållbar kommunikation” beskriver en metod att tillsammans bryta partikrisen, att våga djuplyssna på andra, men att också stå för sin egen inre övertygelse. Eva Grundelius har skrivit en bitvis dramatisk berättelse om hur man övervinner misstro och skapar lust att arbeta mot gemensamma mål.

Vi lever i en tid av många obegripligheter och manipulationer i den politiska sfären. Men den här boken ger sina läsare hoppet om att det också finns metoder för kommunikation som kan stärka demokratin.

När jag läste boken i en av dess första manusvarianter så var det utan tvekan skildringen av arbetet med ledande centerpartister som fascinerade mig mest. Det har ju varit uppenbart länge att de politiska partierna håller på att tappa kontakten med de människor de säger sig representera och därför var det uppfriskande att få inblickar i hur personerna i centerns partiledning och andra för partiet viktiga personer försökte att komma i kontakt med djupare stråk av personlig övertygelse för att den vägen finna kraften att formulera en framgångsrik politisk strategi för sitt diffust profilerade och villrådigaste parti.

Till saken hör också att den metod för hållbar kommunikation som Eva Grundelius beskriver och förespråkar i sin bok naturligtvis också kan användas i förhållande till partimedlemmar eller vanliga medborgare utan partitillhörighet för att den vägen kanalisera politisk kraft in i det politiska systemet. Och därför är den av intresse för det förhållningssätt till politik som inom statsvetenskapen kallas deliberativ demokrati (http://sv.wikipedia.org/wiki/Deliberativ_demokrati).

Men det som på senare tid blivit än intressantare med boken är att den skildrar en möjlig bakgrund till det som så småningom kom att utvecklas till den nuvarande borgerliga alliansen. Eva Grundelius säger rent ut att hon tror att hennes arbete med centerpartiet var en av förutsättningarna för att alliansen skulle kunna bildas. Hon skriver i sin inledning: ”Jag har goda skäl att anta att ett avgörande

¹ Den intresserade kan också läsa Henrik Brors funderingar kring boken på www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=746195

skäl till att centern hade tilltro till ett närmare samarbete med moderaterna, folkpartiet och kristdemokraterna skulle kunna bli framgångsrikt, är att de kommunikationsmetoder vi tillsammans kom att utveckla gjorde det möjligt att hantera svåra konflikter, söka kreativa lösningar angående sakfrågorna och komma överens. Jag har svårt att tänka mig att en borgerlig allians hade varit genomförbar utan det hopp och den stärkta tilltro till politikens möjligheter som därigenom väcktes.”

En del personer med inblick i framförallt centerns ideologiska förvandlingsarbete under Maud Olofsson har protesterat mot detta som de tycker övermaga anspråk. Och i bloggofären har en debatt utbrutit om denna fråga där även Eva Grundelius själv engagerat sig med flera klartänkta och balanserade inlägg (Se t.ex. <http://perankersjo.blogspot.com/2008/02/historiefalskning-av-grundelius.html>).

När jag läste om boken i dess slutliga tryckta version fick jag emellertid ett delvis annat intryck än vid första läsningen. Visst fascinerades jag fortfarande av skildringen av det interna konsultarbetet med centerns ledande politikerkikt. Men vid denna läsning uppfattade jag boken mest som en skildring av en strävan att hitta en kommunikationsmetod som eliminerar, eller åtminstone starkt minskar förekomsten av maktmissbruk. Och att det därför i viss mening också är en bok om ledarskap.

Som jag ser det finns det i vårt samhälle en förfärande omedvetenhet om eller kanske rättare sagt en mycket ytlig förståelse av vad maktmissbruk är. De flesta anser kanske att för att inte vara överord så kräver användandet av begreppet maktmissbruk verkligt upprörande skandaler där makthavare av det ena eller andra slaget har missbrukat sitt förtroende och gynnat sig själva och sina kumpaner på det ena eller andra grådaskiga viset. Eller att t.ex. en kommunal förvaltning fattar beslut som i något slags långsökt och moraliskt tondöv mening följer lagens bokstav, men som får mänskligt förödande konsekvenser som i det aktuella fallet i Gislaved där ett äldre par inte får bo tillsammans därför att maken inte har tillräckligt vårdbehov för att själv bo på det vårdboende där makan beretts plats (www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=778609). Och visst är detta exempel på maktmissbruk. Men den här sortens skandaler är bara toppen på ett isberg av maktmissbruk. Jag menar alltså att maktmissbruk inte är olyckliga undantag i ett för övrigt utmärkt maktutövande utan det är snarare så att maktmissbruk är den obenämnade och ständige följeslagaren till det ledarskap som dominerar i politiken och arbetslivet (men också i viss mån i familjelivet).

Detta till synes radikala påstående hör samman med det faktum att det standardledarskap som utövas inom politiken och arbetslivet, och som jag kallar det auktoritära ledarskapet, bygger på misstro. En misstro som är knuten till rädsla för öppna processer. Den auktoritära ledaren vill i praktiken inte ha reell delaktighet utan vill genom olika manipulationer driva igenom sin egen förutfattade mening om hur en viss situation skall och bör hanteras. För ett auktoritärt ledarskap är makt och prestige alltid viktigare än sanningen om en given situation. Det auktoritära ledarskapet rymmer med andra ord en beredskap att kränka andras integritet och att blockera eller bortse från information som är relevant för den fråga som ledarskapet är satt att hantera (allt tecken på det som med Eva Grundelius begreppsapparat skulle betecknas som ohållbar kommunikation).

Auktoritärt ledarskap hör därmed definitionsmässigt samman med en beredskap för mer eller mindre allvarligt maktmissbruk. Auktoritärt ledarskap och maktmissbruk är faktiskt oskiljaktiga storheter. Det är helt enkelt så att där det utövas ett auktoritärt ledarskap där förekommer också någon grad av maktmissbruk.

Både inom den privata och offentliga sektorn talas det mycket om delaktighet och om lärande och s.k. lärande organisationer. Om ledarskapet är auktoritärt, vilket det i allmänhet är, så är detta tal inget annat än innehållslös retorik som döljer att det som verkligen premieras är underkastelse under och lojalitet mot makten. Inom politiken står däremot demokratin i högsätet. Men hur demokratisk är demokratin? Vilka möjligheter har de som berörs av ett beslut att i verklig mening påverka beslutet ifråga? Inte särskilt stora beklagligtvis nog. Demokrati innebär i praktiken att man väljer makthavare för en tidsperiod och så är man hänvisad till att tro och hoppas att resultatet skall bli bra.

Det maktmissbruk som man som individ blir utsatt för i arbetslivet får till viss del något försonande över sig genom det ”skadestånd” som lönen innebär. Men det maktmissbruk som hör till den politiska sfären genererar i stället cynism och olika former av politikerförakt.

Detta är förstås djupt bekymmersamt eftersom vi lever i en tid där det snart inte går att blunda längre för att vi behöver i grunden ompröva inte bara de visioner som vägleder vårt samhällsbyggande utan också vårt sätt att göra politik. Vi behöver visioner av en långsiktigt hållbar global utveckling som är både inspirerande och jordnära. Och framförallt behöver vi demokratisera demokratin så att det nödvändiga långsiktigt hållbara samhällsbygget inte havererar därför att en manipulerande maktelit lyckas göra det till en exklusiv angelägenhet för sig själv. Den goda framtid som vi hoppas på kräver att vi alla är engagerade och att all vår kraft, klokhet och kreativitet tas tillvara. Eva Grundelius bok innehåller många kloka tankar till stöd för en dylik process. Den bör läsas och begrundas.

II. Varför har vi så bråttom?

är titeln på mitt nästa föredrag på G16 (www.g16.se). Det går av stapeln 17 september på MötesRum på Luntmakargatan 52 och tiden är 18.30-20.30. All nödvändig praktisk information finns på hemsidan (www.g16.se/index.php?option=com_content&task=view&id=71&Itemid=63). Föredraget och föredragshållaren presenteras på följande sätt:

Vi lever i en makalöst uppskruvad tid. På arbetet måste vi öka tempot så att vi inte blir utkonkurrerade. Och effektivitetstänkandet äter sig in i våra själar så att vi inte ens kan ta det lugnt på fritiden. Vi härjar runt på jakt efter nya upplevelser. Mer, fortare och nytt verkar alltid bättre. Vi kör så länge tygen håller, och ibland pressar vi oss över bristningsgränsen. Och då står vi där och ställer oss frågan: Vad var det egentligen som var så viktigt?

Vi som hörde Karl-Erik Edris förra föreläsning på G16 vet att vi kan se fram emot en kväll med djupa tankar, dråpliga exempel och varm och underfundig humor. Och att vi säkert också kommer att få en hel del goda tips om hur vi skall kunna komma i takt med oss själva så att vi kan uppleva en djupare mening och glädje i livet.